ปาฐกถาธรรม

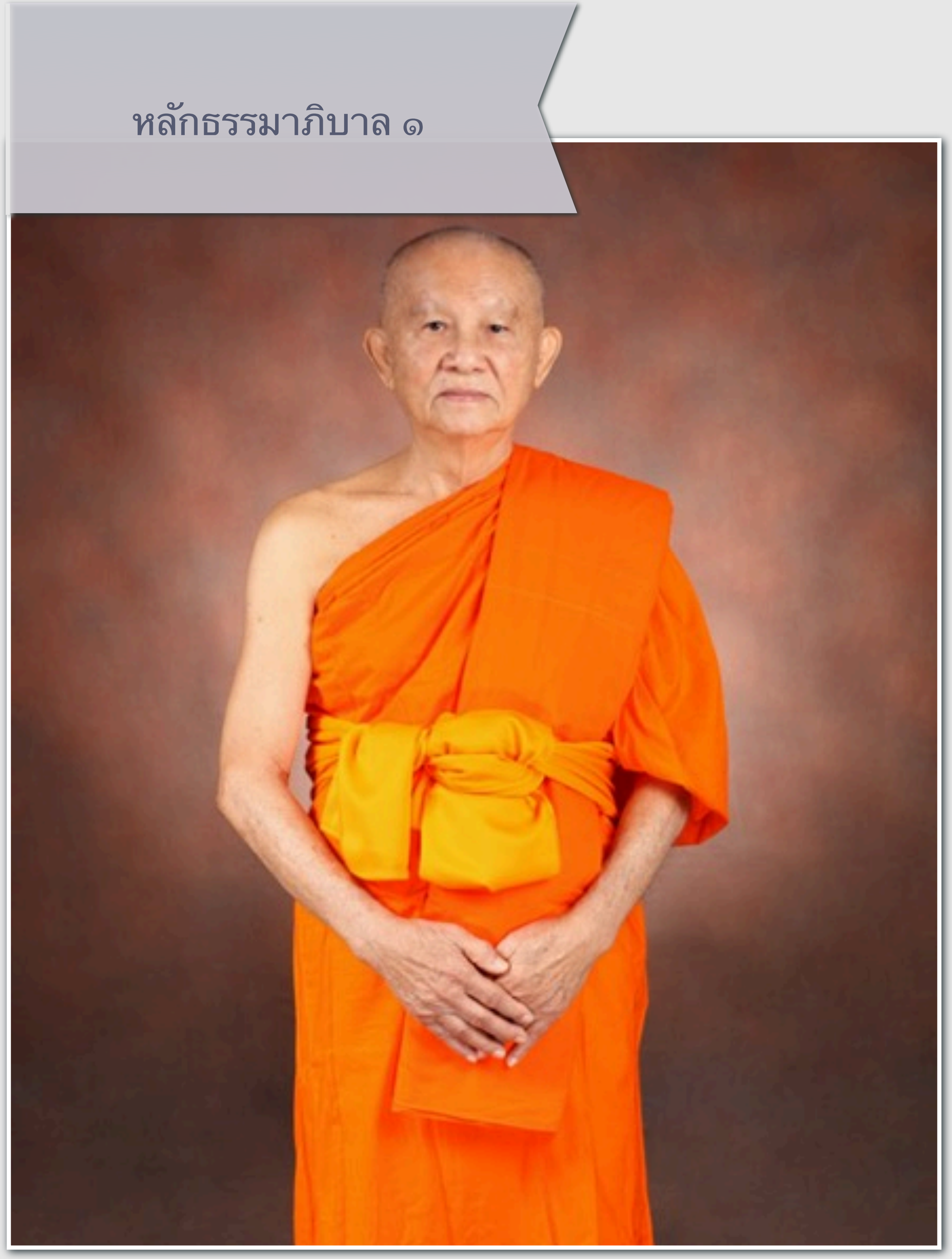

หลักธรรมาภิบาล ๑

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ปาฐกถาธรรม

หลักธรรมาภิบาล ๑

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๘.๐๐ น.

หลักธรรมาภิบาล ๑

เจริญสุข / เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนี้

ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังคงจะเคยได้ยินข่าวในการบริหารราชการว่า รัฐบาลปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานหรือการบริหารงานใหม่ ชื่อว่า การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ บ้าง หรือว่าได้มีการปรับปรุงการปฏบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร เช่นผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ปฏิบัติงานโดยให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบเบ็ดเสร็จแบบ CEO บ้าง โดยให้หัวหน้าฝ่ายบริหารตลอดทั้งนักบริหาร ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับยึดหลัก “ธรรมาภิบาล” เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง

วันนี้อาตมภาพจึงจะได้กล่าวถึง “หลักธรรมาภิบาล” เป็นทางให้การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ (CEO) ประสบผลสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงนี้ พอเป็นธรรมเครื่องประดับสติปัญญาแก่ผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติ ตามสมควรแก่เวลาสืบไป

ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจความหมายของคำบางคำ ได้แก่คำว่า “บูรณาการ” และคำว่า “CEO” เป็นต้น ที่บางท่านอาจจะยังไม่คุ้นเคย ได้เข้าใจพอเป็นพื้นฐานตามสมควร และสามารถนำหลัก “ธรรมาภิบาล” นี้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง

คำว่า “บูรณาการ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Integration” แปลตามศัพท์ตรงๆ ว่า “การรวมให้ครบถ้วนสมบูรณ์” การปฏิบัติงานหรือการบริหารแบบบูรณาการ ก็คือ การรวมหน่วยงานต่างๆ ที่แยกกระจัดกระจายกันอยู่ให้เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่ายบริหารคนเดียวกัน ผู้เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารนั้นมีคำเป็นภาษาอังกฤษว่า Chief Executive Officer มีคำย่อว่า CEO มีหน้าที่ความรับผิดชอบการบริหารงานหมดทุกหน่วยงาน และให้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการได้เต็มที่แก่ทุกหน่วยงาน โดยอาศัยหลัก “ธรรมาภิบาล” เพื่อให้การปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง

เช่น แต่เดิมการปฏิบัติงานของผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบจำกัดอยู่แต่เฉพาะในส่วนของการปกครองท้องถิ่น แต่

ไม่มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานในระดับจังหวัด หน่วยอื่นๆ โดยตรง เช่น หน่วยงานทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพาณิชย์ การเกษตร และทางด้านการทหาร ตำรวจ เป็นต้น ในเขตพื้นที่จังหวัดของตน เพราะหน่วยงานระดับจังหวัดอื่นๆ เหล่านั้นล้วนขึ้นตรงต่อสายการบังคับบัญชาต้นสังกัด คือ กระทรวง ทบวง กรมของตน ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน และการพัฒนาจังหวัดของตนทุกด้าน เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชนในเขตจังหวัดของตน ไม่สามารถกระทำได้เต็มที่ เพราะขาดอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานต่างๆ โดยตรงได้ รัฐบาลจึงได้ปรับปรุงระเบียบวิธีการปกครอง การบริหารให้เป็นแบบบูรณาการ คือ ให้รวมหน่วยงานต่างๆ ในเขตจังหวัด มาอยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหาร CEO ให้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการทุกหน่วยงานได้โดยตรง เพื่อให้การปกครอง การบริหาร และการปฏิบัติงานทุกระดับ ทุกหน่วยงานดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ อันจะยังผลให้ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดรับผิดชอบอยู่ ได้รับการพัฒนาให้เกิดความเจริญและสันติสุข รวดเร็วดีขึ้น

เครื่องวัดผลงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร ได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO นั้น ชื่อว่า “ประสิทธิภาพ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Efficiency หมายความว่า การปฏิบัติงานของ CEO นั้นมีประสิทธิผลสูง ต่อ ค่าลงทุนต่ำ คือ ประหยัด

คำว่า “ค่าลงทุน” หมายถึงงบประมาณค่าใช้จ่าย กำลังบุคลากร กำลังทรัพยากรต่างๆ และเวลา ที่ใช้ในการปฏิบัติงานโครงการต่างๆ ทั้งสิ้นในรอบปีงบประมาณหนึ่งๆ ว่ามีเท่าใด

และได้ผลสำเร็จ ชื่อว่า “ประสิทธิผล” คือ ผลงานแต่ละโครงการที่ได้ดำเนินไปในแต่ละรอบปีงบประมาณ หรือแต่ละช่วงเวลาที่กำหนดให้ปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมายแต่ละโครงการ รวมทั้งความพึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวม ที่จะได้รับผลจากโครงการต่างๆ เหล่านี้ อีกทั้งความพึงพอใจของพนักงานผู้ปฏิบัติงานนั้นๆ เองด้วย

“ประสิทธิผล” คือ ผลของงาน อันรวมทั้งความพึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวมนั้น จึงมีความหมายอย่างยิ่งต่อหัวหน้าฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหาร ได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO เป็นต้นนั้น จักต้องสำเหนียกว่า ต้องให้เป็นไปตามความต้องการโดยชอบธรรมของประชาชนส่วนรวม อันหัวหน้าฝ่ายบริหารจะพึงทราบ และพึงรับฟังความเห็นและความต้องการโดยชอบธรรมของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นสำคัญ

ที่อาตมภาพจำกัดความหมายอยู่เฉพาะ “ความต้องการโดยชอบธรรม” นั้น ฝ่ายประชาชนก็พึงต้องเข้าใจว่า มิใช่เป็นความต้องการที่ผิดทำนองคลองธรรม และ/หรือ มิใช่เป็นความเรียกร้องต้องการที่ไม่มีขอบเขตจำกัด กล่าวคือถ้าเป็นความเรียกร้องต้องการที่ผิดทำนองคลองธรรม หรือที่ผิดหลักการผิดหลักวิชา และที่ไร้ประโยชน์ ทางฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหาร ก็ไม่อาจสนองความต้องการให้ได้ และ/หรือ ถ้าเป็นความเรียกร้องต้องการที่เกินขอบเขตจำกัดงบประมาณ เกินกำลังทรัพยากร และกำลัง

บุคลากร ก็เกินกำลังฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหารที่จะทำให้สำเร็จตามความเรียกร้องต้องการเช่นนั้นได้ เพราะฉะนั้น การปกครอง/การบริหารเพื่อสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม จึงต้องรับฟังกัน และเข้าใจกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายผู้ปฏิบัติงาน และทั้งฝ่ายประชาชนผู้จะได้รับประโยชน์โดยส่วนรวมร่วมกันนั้นด้วย

การปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายปกครอง/หัวหน้าฝ่ายบริหาร ของหน่วยงานใด มีประสิทธิผล รวมทั้งความพึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวมสูง ต่อค่าลงทุน ลงแรง และเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่ต่ำ คือ ที่ประหยัด เพียงไร การปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหารของหน่วยงานนั้นชื่อว่า ปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพสูง เพียงนั้น

เพราะเหตุนั้น หัวหน้าฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายบริหารแบบบูรณาการ คือ CEO นั้น จักต้องทุ่มเทกำลังกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ และวิสัยทัศน์ที่ดีที่กว้างไกล ในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการปกครองบังคับบัญชา และการบริหารทุกอย่าง ประกอบพร้อมด้วยคุณธรรมสูง มุ่งตรงต่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ จึงจะสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพสูงได้ การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ CEO นี้จึง เป็นระบบการปฏิบัติงานที่เปิดโอกาสให้หัวหน้าฝ่ายปกครอง หรือหัวหน้าฝ่ายบริหารทุกระดับชั้นที่ดี คือ ผู้มีความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์ที่ดีที่กว้างไกล และผู้มีคุณธรรมสูง ได้แสดงผลงานของตนอย่างชัดเจน และมีโอกาสได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจ และหน้าที่รับผิดชอบสูงขึ้นไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับตำแหน่ง โดยไม่ติดขัด ตามหลักบริหารสากลที่เขาถือคุณความดีของบุคคลเป็นที่ตั้ง (Merit System) ในการพิจารณาแต่งตั้ง และเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งบุคคลให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) สมดังคำของบัณฑิตแต่เก่าก่อนได้กล่าวไว้ว่า

“ค่าของคน อยู่ที่ผลของงาน

ค่าของงาน อยู่ที่การกระทำ

ค่าของการกระทำ อยู่ที่ความรู้คู่ความดี”

มิใช่เป็นแบบระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ที่มีผู้มักกล่าวว่า

“ค่าของคน อยู่ที่เป็นคนของใคร”

หากหน่วยราชการทุกหมู่เหล่า องค์กรต่างๆ ทั้งองค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรทางการพระศาสนาทุกศาสนา และทั้งองค์กรทางสังคมต่างๆ มีการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ โดยแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหาร CEO ผู้มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่ดีที่กว้างไกล และมีคุณธรรมประจำใจสูง ปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้ได้ผลสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงอย่างนี้ เพิ่มมากขึ้นเพียงไร สังคมและประเทศชาติของไทยเรา ก็จะเจริญรุ่งเรืองและถึงความสันติสุขได้มากขึ้นเพียงนั้น และโดยประการนี้ ก็จะพลอยให้สถาบันหลักทั้ง ๓ ของชาติไทยเรา คือ สถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสภาบันพระมหากษัตริย์ของเราเจริญ เข้มแข็ง และมั่นคงยิ่งๆ ขึ้นไปได้

หลักธรรมที่หัวหน้าฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหารทุกระดับจะพึงใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงนั้นก็คือ

หลัก "ธรรมาภิบาล" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ของปวงชนชาวไทยเรา ได้ทรงใช้ในการปกครองประเทศมาตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ศิริราชสมบัตินั้นแล้ว เมื่อพระองค์ได้ทรงตั้งพระราชสัตยาธิษฐาน และทรงประกาศพระปฐมบรมราชโองการ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันศุกร์ที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๓ ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ก็ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั้งปวงโดยชอบธรรม คือ โดยหลักธรรมาภิบาลนี้ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขพสกนิกรของพระองค์ให้ได้อยู่เย็นเป็นสุขตามสมควรแต่ฐานะตลอดมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

หลัก "ธรรมาภิบาล" นี้สงเคราะห์เข้าในหลักปฏิบัติที่ดี ที่ชอบ คือ ที่ถูกต้อง ที่เหมาะสม ที่บริสุทธิ์ และที่ยุติธรรม สำหรับหัวหน้าฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารทุกระดับ ใช้เป็นหลักปฏิบัติงาน บำบัดทุกข์ บำรุงสุข เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง

ที่ว่า เป็นหลักปฏิบัติธรรมที่ "ถูกต้อง" หมายความถึงเป็นหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการ คือ หลักวิชา และถูกต้องตามทำนองคลองธรรม คือไม่ผิดศีล ผิดธรรม ไม่ผิดกฎหมายของบ้านเมืองและระเบียบ กฎข้อบังคับโดยชอบขององค์กรต่างๆ ที่ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ "เหมาะสม" หมายความว่า รู้จักพิจารณา ปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รู้จักปฏิบัติให้เหมาะสมกับบุคคล กับกาลเวลา และให้เหมาะสมกับสถานที่ โดยไม่เสียหลักการ และให้บังเกิดผลดีมากที่สุด ให้มีการสูญเสีย (ถ้าหากจำเป็นต้องเสีย) ก็ให้น้อยที่สุด

ที่ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ "บริสุทธิ์" หมายถึง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้วยเจตนาความคิดอ่าน ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองอันหนาแน่น คือ ด้วยจิตใจ ด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์จาก ความโลภจัด ความเห็นแก่ตัวจัด และ/หรือ ตัณหาราคะจัด นี้ประการ ๑ ด้วยจิตใจ ด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์จาก ความโกรธ/พยาบาท หรืออาฆาต/จองเวรกัน นี้ประการ ๑ และด้วยจิตใจ ด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์จาก มิจฉาทิฏฐิ คือความเห็นผิด กล่าวคือ ความหลงผิด ไม่รู้บาป-บุญ คุณ-โทษตามที่เป็นจริง นี้อีกประการ ๑ อันมีผลให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปโดยความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และบริสุทธิ์โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

ที่ว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ "ยุติธรรม" ก็คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยปราศจากอคติ คือความลำเอียง ๔ อย่าง ได้แก่ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรักหรือมีอามิสสิ่งจูงใจ ๑ โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธพยาบาท หรือเกลียดชัง ๑ โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้จริง หรือหูเบา ๑ และ ภยาคติ ลำเอียงเพราะความเกรงกลัวอำนาจ หรืออิทธิพลต่างๆ ๑

นี้กล่าวโดยความหมายอย่างย่อของหลัก "ธรรมาภิบาล" สำหรับหัวหน้าฝ่ายปกครอง/ฝ่ายบริหารทุกระดับ ให้การปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ได้สำเร็จตามเป้าหมาย อย่างได้ผลดี เป็นที่

พึงพอใจของประชาชนโดยส่วนรวม ด้วยต้นทุนต่ำคือประหยัด อันชื่อว่า "มีประสิทธิภาพสูง"

หลัก "ธรรมาภิบาล" นี้ เมื่อกระจายเป็นข้อปฏิบัติดี-ปฏิบัติชอบสำหรับพระราชามหากษัตริย์ที่ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร ให้อาณาประชาราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข ชื่อว่า "ทศพิธราชธรรม" นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมอื่นๆ อันโบราณบัณฑิตได้กล่าวแสดงไว้โดยปริยายอีก ได้แก่ ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร และพละ คือ กำลังของพระมหากษัตราธิราชเจ้า เป็นต้น เหล่านี้ก็นับรวมอยู่ในหลักธรรมาภิบาล อันผู้ปกครอง/ผู้บริหารประเทศชาติทุกระดับ และแม้ผู้บริหารองค์กรอื่นๆ ได้แก่องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนาและสังคมต่างๆ จะพึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตนให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ได้เป็นอย่างดี

"ทศพิธราชธรรม" อันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงคุณประเสริฐของเรา ได้ทรงถือเป็นหลักปฏิบัติในการปกครองพระราชอาณาจักร ให้พสกนิกรของพระองค์อยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่ประจักษ์ตาประจักษ์ใจแก่ชนชาวโลกเสมอมานั้น มี ๑๐ ประการ ตามพระพุทธภาษิต (ขุ. ชา. ๒๘/๒๔๐/๘๖) ดังต่อไปนี้ คือ

ทานํ การให้ ๑ สีลํ การสังวรระวังกายและวาจา ให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ ๑ ปริจฺจาคํ การเสียสละ ๑ อาชฺชวํ ความซื่อตรง ๑ มทฺทวํ ความสุภาพอ่อนโยน ๑ ตปํ ความเพียรเพ่งเผากิเลส ๑ อกฺโกธํ ความไม่โกรธ ๑ อวิหึสญฺจ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นตลอดทั้งสัตว์ให้ได้ทุกข์ยาก ๑ ขนฺติญฺจ ความอดทน ๑ อวิโรธนํ ความประพฤติปฏิบัติที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม และดำรงอาการคงที่ ไม่หวั่นไหวด้วยอำนาจยินดียินร้าย ๑

ทานํ

ทาน คือ การให้นั้น หมายถึงการแบ่งปัน ให้ทรัพย์สิ่งของ เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ ผู้อื่นด้วยจิตเมตตา ปรารถนาที่จะให้ผู้รับอยู่ดีมีสุข และ/หรือกรุณาธรรม ปรารถนาที่จะให้ ผู้ประสบความทุกข์เดือดร้อน ให้พ้นทุกข์ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแบ่งพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ อนุเคราะห์ สงเคราะห์อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ด้วยพระราชหฤทัยอันเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณาธรรม เพื่อช่วยให้พสกนิกรของพระองค์ ได้อยู่เย็นเป็นสุขพ้นจากทุกข์ภัย นี้เป็นส่วน "อามิสทาน" คือทานที่ให้ด้วยทรัพย์สิ่งของ ได้แก่ ปัจจัย ๔ เป็นต้น และยังมีส่วน "ธรรมทาน" คือการให้ธรรมเป็นทาน ได้แก่พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่พสกนิกรของพระองค์ในโอกาสต่างๆ เช่น เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันขึ้นปีใหม่ และในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร วุฒิบัตร และเข็มวิทยฐานะ แก่ผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ จากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ฯลฯ เป็นต้น ล้วนสงเคราะห์เข้าในหลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ อันนับเป็นการให้ธรรมเป็นทานทั้งสิ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ก็ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ คู่พระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเช่นกัน ดังเช่นในยามที่พสกนิกรของพระองค์ต้องประสบ

ความทุกข์เดือดร้อนจากภัยพิบัติต่างๆ มีอุทกภัยเป็นต้น ก็จะเสด็จเอง และ/หรือ โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทรงเยี่ยมและพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ราษฎรที่เดือดร้อนอยู่เสมอ และยังได้ทรงพระกรุณาพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์และเงินที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อจัดตั้งโครงการต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน นับตั้งแต่ได้ทรงพระราชดำริก่อตั้ง "โครงการศิลปาชีพพิเศษ" ขึ้นด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และด้วยเงินที่มีผู้มีศรัทธาทูลเกล้าฯ ถวาย แล้วต่อมาก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้ง "มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ" ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๙ โดยที่พระองค์ได้ทรงเป็นประธานกรรมการบริหารของมูลนิธิฯ และได้ทรงพระกรุณาพระราชทานเงินทุนเริ่มแรกแก่มูลนิธิฯ เป็นเงินสดหนึ่งล้านบาท และจัดตั้งโรงฝึกอบรมศีลปาชีพแห่งแรกในบริเวณสวนจิตรลดา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ส่งเสริมและหารายได้พิเศษให้แก่ ชาวไร่ชาวนา และราษฎร ผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

ยังมีทานที่สูงยิ่งขึ้นไปอีกคือ "อภัยทาน" ดังที่มีมาในอาคตสถาน ว่า "อริยสาวก ย่อมให้อภัย (อภยํ เทติ)" เป็นต้น นี้เป็นทานที่เป็น "วิรัติ" คือ เจตนางดเว้นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ชื่อว่า "ศีล" มี เบญจศีล เป็นต้น นั้นเอง

อานิสงส์ของทานนั้นมีมาก กล่าวโดยย่อ คือให้ผลแก่ผู้มีปกติให้ด้วยใจศรัทธา ให้เป็นผู้เจริญด้วยมนุษย์สมบัติ ได้แก่ ทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ บริวารสมบัติ และคุณสมบัติ เป็นต้น ให้เจริญถึงสวรรค์สมบัติ และเมื่อเจริญแก่กล้า เป็นทานบารมี ทานอุปบารมี และเป็นทานปรมัตถบารมี ย่อมติดตามให้ผลเป็นพระนิพพานสมบัติได้

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสถึงอานิสงส์ของทานในที่อเนกสถาน ดังปรากฏเนื้อความตอนหนึ่ง (ขุ. อิติ. ๒๕/๒๗๐/๒๙๙) ว่า "บุญอันเลิศย่อมเจริญแก่บุคคลผู้ให้ทานในวัตถุอันเลิศ อายุ วรรณะ ยศ เกียรติ สุข และกำลังอันเลิศก็เจริญด้วย"

อนึ่ง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสลักษณะของผู้ให้ทาน ๔ ประเภท (ธรรมบท ภาค ๕ เรื่อง พิฬาลปทกเศรษฐี บาลี หน้า ๑๖) มีความว่า "อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานด้วยตน, (แต่) ไม่ชักชวนผู้อื่น, เขาย่อมได้โภคสมบัติ, (แต่) ไม่ได้บริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ

บางคน ไม่ให้ทานด้วยตน, ชักชวนแต่คนอื่น, เขาย่อมได้บริวารสมบัติ (แต่) ไม่ได้โภคสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ

บางคน ไม่ให้ทานด้วยตนด้วย ไม่ชักชวนคนอื่นด้วย, เขาย่อมไม่ได้โภคสมบัติ ไม่ได้บริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ เป็นคนเที่ยวกินเดน

บางคน ให้ทานด้วยตนด้วย ชักชวนคนอื่นด้วย, เขาย่อมได้ทั้งโภคสมบัติและบริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ"

และตรัสว่า "การให้ธรรมเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง" (ขุ. ธ. ๒๕/๓๔/๖๓)

ด้วยเหตุนี้ อานิสงค์ประการสำคัญที่สุด ของผู้มีปกติให้ทานด้วยทรัพย์สิ่งของ มีปัจจัย ๔ เป็นต้น ก็ดี ให้วิชาความรู้ และให้ธรรมเป็นทานก็ดี และให้อภัยแก่ผู้พลาดพลั้ง แล้วรู้สึกตัวสำนึกผิด และกลับตัวกลับใจเป็นคนดี ก็ดี ย่อมเป็นที่รักแก่มหาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ และเป็นที่รักแก่เทพยดา แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน ก็ยังรักผู้ให้อาหารเพียงอิ่มหนึ่ง การให้จึงเป็นการเสริมสร้างบุญบารมี ให้เป็นผู้มีบุคลิกความเป็นผู้นำสูง ให้ได้รับความรัก-เคารพ-นับถือ-เชื่อถือ และความร่วมมือช่วยเหลือจากมหาชนทุกฝ่าย อันช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงได้

สีล

ศีล คือ การสำรวมระวังกาย และวาจา ให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษ กล่าวคือ เจตนางดเว้นจากความประพฤติปฏิบัติที่เป็นการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นให้เดือดร้อนเสียหาย

เป็นที่ทราบกันดีว่า ศีล นั้นคู่กับ ธรรม ศีลเป็นข้อห้าม ส่วนธรรมเป็นข้อปฏิบัติ ดังเช่น เบญจศีล คือ ศีล ๕ เป็นข้อห้ามประพฤติปฏิบัติอันเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ๕ ข้อสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน ได้แก่ ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ๑ ห้ามลักฉ้อหรือคดโกง ๑ ห้ามประพฤติผิดในกาม ๑ ห้ามพูดปด ๑ และห้ามเสพสุราและสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๑ นี้คู่กับ เบญจกัลยาณธรรม คือข้อปฏิบัติอันเป็นคุณธรรมของคนดี ๕ ข้อ ตรงกันข้ามกับความประพฤติผิดศีล ได้แก่ ความเป็นผู้มีเมตตากรุณาธรรมต่อผู้อื่น ไม่คิดประหัตถ์ประหารกัน ๑ การให้ทานและการประกอบสัมมาอาชีวะ ๑ ความมีสันโดษในคู่ครองของตน ๑ การกล่าวแต่วาจาที่จริง ๑ การมีสติสัมปชัญญะ รู้ผิดชอบชั่วดี รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อม แห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงคุณประเสริฐของชาวไทยเรานั้น เป็นที่ประจักษ์แจ้งว่า ทรงศีลสมบัติอันบริสุทธิ์ และสมบูรณ์ตลอดกาลเป็นนิตย์ ไม่มีพิรุธเสียหายเลย เฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรานั้นในฐานะที่ทรงเป็นพุทธมามกะ นอกจากจะทรงศีลทรงธรรมแล้ว ยังได้เสด็จออกผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๙ เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นเวลา ๑๕ วัน และเมื่อพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เจริญพระชนมพรรษาครบที่จะทรงผนวชเป็นพระภิกษุได้ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผนวชเป็นพระภิกษุ เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๑ เสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นเวลา ๑๕ วัน อีกเช่นกัน

อานิสงค์ของการรักษาศีล คือ ความสำรวมระวังกาย และวาจาให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษ นั้นมีมาก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสอานิสงค์ของศีล มีเป็นต้นว่า บุคคลผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมเจริญด้วยโภคทรัพย์ มีความไม่ประมาทเป็นเหตุ นี้ประการ ๑ กิตติศัพท์อันงามของผู้มีศีล ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมฟุ้งขจรไป นี้ประการ ๑ ผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล จะเข้าสู่บริษัทหรือสมาคมใดๆ จะเป็นขัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คฤหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมเป็นผู้องอาจ ไม่เคอะเขินเข้าไป นี้ประการ ๑ ผู้มีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล เป็นผู้ไม่หลงทำกาลกิริยา คือไม่หลงตาย นี้ประการ ๑ และผู้มีศีล ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล เบื้องหน้าแต่ตาย

เพราะกายแตก ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ นี้อีกประการ ๑ สมดังอานิสงค์ของศีลโดยสรุป ที่พระท่านแสดงตอนท้ายของการให้ศีลแก่ญาติโยม ว่า

“สีเลน สุคตึ ยนฺติ สีเลน โภคสมฺปทา

สีเลน นิพฺพุตึ ยนฺติ ตสฺมา สีลํ วิโสธเยฯ”

แปลความว่า “บุคคลจะถึงสุคติโลกสวรรค์ ก็ด้วยศีล จะถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์ ก็ด้วยศีล จะถึงความดับเย็น คือ ความสิ้นกิเลสได้ ก็ด้วยศีล เพราะเหตุนั้น บุคคลพึงรักษาศีลให้บริสุทธิ์ฯ”

ส่วนผู้ประพฤติผิดศีล ย่อมได้รับผลตรงกันข้าม กล่าวคือ ชีวิตย่อมหาความเจริญและสันติสุขแท้จริงมิได้ ย่อมนับวันแต่จะถึงความเสื่อมแห่งชีวิต และย่อมได้ประสบแต่ความทุกข์เดือดร้อนเพราะผลแต่อกุศลกรรมที่ตนประพฤติผิดศีล ผิดธรรมนั้น มากน้อยตามความหนักเบาแห่งบาปอกุศลที่ตนกระทำผิดศีล เพราะความประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความสำนึกรู้ผิด-ชอบ-ชั่ว-ดี ด้วยอำนาจกิเลส ตัณหา อุปาทาน อันเป็นเหตุนำเหตุหนุนให้ประพฤติผิดศีลนั้นๆ

เพราะเหตุนั้น บัณฑิตผู้รู้ ผู้มีสติปัญญาอันเห็นชอบ จึงเป็นผู้มีศีล และรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ

วันนี้อาตมภาพกล่าว “หลักธรรมาภิบาล” คือ หลักธรรมใช้ในการปฏิบัติงานแบบบูรณาการ CEO ให้ได้ผลดี โดยได้ชี้แจงรายละเอียด “ทศพิธราชธรรม” คือ ข้อปฏิบัติธรรม ๑๐ ประการ ซึ่งได้แสดงไปแล้ว ๒ ข้อ คือ ทานํ ทาน คือการให้ ๑ และ สีลํ ศีล พอสมควรแก่เวลา

จึงขอยุติการแสดงปาฐกถาธรรม เรื่อง “ธรรมาภิบาล” นี้ แต่เพียงนี้ก่อน โปรดติดตามตอนต่อไปในคราวหน้า ณ โอกาสนี้ อาตมภาพขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดอภิบาลคุ้มครอง สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ทั้ง ๒ พระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ จงทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตสถาพรอยู่ในไอศูรย์สิริราชสมบัติ เป็นร่มโพธิ์ทองปกเกล้า ปกกระหม่อมพสกนิกรชาวไทย ให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดกาลนานเทอญ ขอถวายพระพร และขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน

เจริญพร